BOLALARDA REVMATIZMNI UCHRASHI

Madraximova Nigora Ravshanbekovna
Farg‘ona Jamoat salomatligi tibbiyot instituti, Anatomiya fani o’qituvchisi
Raxmonov Abdulbosit
Farg‘ona Jamoat salomatligi tibbiyot instituti Fundamental tibbiyot yo’nalishi 1825-guruh talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqola bolalarda revmatizm kasalligining uchrash darajasi, uning etiologiyasi va rivojlanish mexanizmlarini chuqur tahlil qilishga bag‘ishlangan. Annotatsiyada revmatizmning asosan A guruhi β-gemolitik streptokokk infeksiyalaridan keyin rivojlanishi, immun tizimdagi o‘zgarishlar natijasida yurak (revmokardit), bo‘g‘imlar (poliartrit) va boshqa biriktiruvchi to‘qimalarning zararlanishi ilmiy asosda yoritiladi. Shuningdek, kasallikning bolalar orasida uchrash chastotasi, yosh va ijtimoiy omillar bilan bog‘liqligi, klinik belgilari (isitma, bo‘g‘im og‘riqlari, yurak faoliyatidagi buzilishlar) hamda asoratlari tahlil etiladi. Maqolada revmatizmni erta aniqlash usullari, laborator va instrumental diagnostika imkoniyatlari, zamonaviy davolash yondashuvlari (antibakterial, yallig‘lanishga qarshi terapiya) hamda birlamchi va ikkilamchi profilaktika choralarining ahamiyati keng yoritilgan. Tadqiqot natijalari bolalar salomatligini saqlash, revmatizmning og‘ir asoratlarini kamaytirish va kasallik tarqalishini nazorat qilishga qaratilgan amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Kalit so’zlar: Revmatizm, shilliq, Streptokok, Infeksiya, allergiya, natriy salitsilat, stress, Kardiyevoskuler.

Kirish

Bugun shiddat bilan rivojlanayotgan yer yuzida turli xil kasaliklar ham uchramoqda. Bu kasallilar bizning diyorimizni ham chetlab o’tmayotgani hech kimga sir emas. Afsuski, bolalar ham, kattalar ham surunkali kasalliklarga chalinadi. Ushbu kasalliklardan biri revmatizmdir, Bu bolalikda juda ko'p qattiq harakat qiladi va yurak va boshqa organlarning xavfli lezyonlarına olib keladi. Revmatizm yunoncha so’z bo’lib „ shilliq” – biriktiruvchi to’qimaning keng tarqalgan yallig‘lanishi bilan kechadigan kasallik hisoblanib , bunda, asosan yurak bo’gimlari va boshqa a’zolar yallig‘lanadi . Bu kasallikni birinchi marta 1838-yilda rus shifokori G.I. Sokolskiy va fransuz shifokori Buyo bo‘g‘in revmatizmi o‘tkir xurujining klinikasi bilan davosini birinchi marta tasvirlab, bu kasallikning yurak shikastlanishiga aloqador bo‘lishini aniqlab berishgan. Revmatizm bilan bolalar va o‘smirlar boshqalarga qaraganda ko‘proq aziyat chekadilar. Bunday xastalik bilan ayollar erkaklarga qaraganda ko’roq ya’ni 1.5-2 barobar ko’proq og’riydilar

Dolzarbligi

Bolalarda revmatizm kasalligi hozirgi kunda pediatriya va kardiologiya sohasidagi dolzarb muammolardan biri hisoblanadi. Ushbu kasallikning dolzarbligi shundaki, u ko‘pincha oddiy angina yoki streptokokk infeksiyasidan keyin rivojlanib, o‘z vaqtida aniqlanmasa yurak nuqsonlari kabi og‘ir asoratlarga olib keladi. Ayniqsa, rivojlanayotgan mamlakatlarda tibbiy xizmat sifati, sanitariya-gigiyena sharoitlari va profilaktika choralarining yetarli darajada emasligi sababli bolalar orasida revmatizmning uchrash holatlari saqlanib qolmoqda.

Maqsadi

Mazkur maqolaning maqsadi bolalarda revmatizm kasalligining uchrash darajasini o‘rganish, uning rivojlanishiga ta’sir etuvchi asosiy omillarni aniqlash hamda kasallikning klinik kechishi xususiyatlarini tahlil qilishdan iborat. Shuningdek, revmatizmni erta tashxislash, samarali davolash va profilaktika choralarini takomillashtirish orqali bolalar salomatligini muhofaza qilish hamda kasallikning asoratlarini kamaytirish yo‘llarini ishlab chiqish ko‘zda tutiladi.

Asosiy qism

Revmatizm bolalar orasida keng uchraydigan yallig‘lanish kasalliklaridan biri bo‘lib, asosan organizmga streptokokk infeksiyasining tushishi natijasida rivojlanadi. Kasallik ko‘pincha angina, tonzillit yoki yuqori nafas yo‘llari infeksiyalaridan keyin paydo bo‘ladi. Revmatizm organizmning immun tizimi faoliyati buzilishi natijasida yuzaga keladigan murakkab patologik jarayon hisoblanadi. Bolalarda immun tizimi hali to‘liq shakllanmaganligi sababli kasallik tez rivojlanishi mumkin. Revmatizmning kelib chiqishida irsiy moyillik ham muhim omillardan biri sanaladi. Ayrim bolalarda organizmning infeksiyaga nisbatan sezgirligi yuqori bo‘lgani sababli kasallik rivojlanish xavfi ortadi. Kasallikning paydo bo‘lishiga noto‘g‘ri ovqatlanish, vitamin yetishmovchiligi va organizmning sovqotishi ham ta’sir qiladi. Shuningdek, bolalarning gigiyena qoidalariga rioya qilmasligi ham infeksiya tarqalishiga sabab bo‘ladi. Revmatizm organizmning biriktiruvchi to‘qimalarini zararlaydi va yurak, bo‘g‘im hamda nerv tizimiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi. Kasallikning dastlabki belgilari tana haroratining ko‘tarilishi, holsizlik va bo‘g‘imlarda og‘riq paydo bo‘lishi bilan namoyon bo‘ladi. Ayrim hollarda yurak faoliyatida o‘zgarishlar kuzatiladi. Revmatizm o‘z vaqtida davolanmasa og‘ir asoratlarni keltirib chiqarishi mumkin. Shu sababli kasallikning oldini olish va erta tashxis qo‘yish muhim ahamiyatga ega. Bolalarda sog‘lom turmush tarzini shakllantirish va infeksion kasalliklarni o‘z vaqtida davolash revmatizm rivojlanishini kamaytiradi. Zamonaviy tibbiyotda revmatizmni davolash va profilaktika qilish uchun samarali usullar ishlab chiqilgan. Shu jihatdan bolalarda revmatizm muammosi pediatriya va revmatologiyaning dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi.

Bolalarda revmatizm kasalligi turli klinik belgilar bilan namoyon bo‘lib, organizmning bir necha tizimlariga salbiy ta’sir ko‘rsatadi. Kasallikning eng asosiy belgilaridan biri bo‘g‘imlarda og‘riq va yallig‘lanishning paydo bo‘lishidir. Ayniqsa, tizza, tirsak va to‘piq bo‘g‘imlarida og‘riq kuchli seziladi. Revmatizm bilan kasallangan bolalarda tana harorati ko‘tarilishi va umumiy holsizlik kuzatiladi. Ayrim hollarda bolalarda tez charchash va ishtahaning pasayishi ham namoyon bo‘ladi. Kasallik yurak-qon tomir tizimiga salbiy ta’sir qilib, revmatik kardit rivojlanishiga sabab bo‘lishi mumkin. Bu holat yurak klapanlarining shikastlanishiga olib keladi. Natijada yurak faoliyati buzilib, bolada nafas qisishi va yurak urishining tezlashishi kuzatiladi. Revmatizm nerv tizimiga ham ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Ayrim bolalarda asabiylik, qo‘l-oyoqlarning beixtiyor harakatlari va ruhiy o‘zgarishlar kuzatiladi. Kasallikning uzoq davom etishi bolaning jismoniy rivojlanishiga ham salbiy ta’sir qiladi. Revmatizm sababli bola maktab mashg‘ulotlarida faol qatnasha olmasligi mumkin. Shuningdek, kasallik bolaning immun tizimini zaiflashtiradi. Revmatizmning klinik belgilarini o‘z vaqtida aniqlash kasallikni samarali davolashda muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy diagnostika usullari orqali kasallikning rivojlanish darajasini aniqlash mumkin. Shifokor tavsiyalariga rioya qilish va muntazam davolanish kasallik asoratlarini kamaytiradi.

Bolalarda revmatizmni davolash murakkab va uzoq davom etadigan jarayon hisoblanadi. Davolashning asosiy maqsadi organizmdagi yallig‘lanish jarayonini kamaytirish va asoratlarning oldini olishdan iborat. Kasallikni davolashda antibiotik preparatlar keng qo‘llaniladi. Ayniqsa, streptokokk infeksiyasini bartaraf etish uchun penitsillin guruhi dorilari samarali hisoblanadi. Shuningdek, yallig‘lanishga qarshi preparatlar yordamida bo‘g‘imlardagi og‘riq va shish kamaytiriladi. Revmatizm bilan kasallangan bolalar muntazam shifokor nazoratida bo‘lishi kerak. Davolash jarayonida bolaning jismoniy faolligini cheklash tavsiya etiladi. To‘g‘ri ovqatlanish va vitaminlarga boy mahsulotlarni iste’mol qilish organizmni mustahkamlaydi. Revmatizm profilaktikasida infeksion kasalliklarni o‘z vaqtida davolash muhim ahamiyatga ega. Ayniqsa, angina va tonzillit kasalliklarini nazoratsiz qoldirmaslik kerak. Bolalarning gigiyena qoidalariga amal qilishi va sovqotishdan saqlanishi kasallikning oldini olishga yordam beradi. Shuningdek, sport bilan shug‘ullanish va sog‘lom turmush tarziga rioya qilish immun tizimini mustahkamlaydi. Revmatizmning oldini olishda ota-onalar va tibbiyot xodimlarining hamkorligi muhim hisoblanadi. Kasallikni erta aniqlash og‘ir asoratlar rivojlanishining oldini oladi. Zamonaviy tibbiyotda revmatizmni davolash uchun samarali diagnostika va terapiya usullari

ishlab chiqilgan. Shifokor tavsiyalariga amal qilish bolaning sog‘lom hayot kechirishiga yordam beradi. Shu sababli bolalarda revmatizmni profilaktika qilish va o‘z vaqtida davolash sog‘liqni saqlash tizimining muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

Bolalardagi revmatizm sabablari:

Revmatizm xavfi bu kasallik nafaqat yuqumli, balki allergik hamdir. Streptokok infektsiyasiga tananing allergik reaktsiyasi sifatida kelib chiqadi.

Infektsion markazida tananing har qanday organi va to'qimasi bo'lishi mumkin. Masalan: tishlar, bodomsimon, jigar va boshqalar ta'sirlanadigan tishlar. Infeksiya ham o'tkir, ham surunkali bo'ladi. Revmatizm paydo bo'lishiga nima sabab bo'lishi mumkin? Ko'pgina hollarda revmatizm bola angina bo’lgandan so’ng bir oy o’tib aniqlanadi. Bu vaqt davomida streptokokk tanada tirnash xususiyatini beruvchi tananing o'ziga xos sezgirligi hosil bo’lib, allergik reaktsiyalar namoyon bo'ladi.

Kasallikning namoyon bo’lishiga mas'ul bo'lgan stress, har qanday asabiy va jismoniy charchoq, immunitetning zaiflashuviga va natijada infektsiya uchun qulay muhit paydo bo'lishiga olib kelishi mumkin.

Revmatik jarayonning o'tishi o'tkir bo'lishi mumkin.Bu yurak shikastlanish darajasiga bog'liq. Revmatizmning mantiqiyligi shundaki, har bir yangi hurujda yurakda patologik o'zgarishlar kuchayadi. Bola kichikroq bo'lsa, kasallik judaym jiddiyroq tus oladi.

Bolalardagi revmatizm alomatlari:

Kasallik organizmda paydo bo’lganda so’ng vaqti-vaqti bilan harorat 37-37.6 S gacha bo’lishi mumkin. Tez –tez uyqusizlik, charchash, biroz og’riqlar yuzga keladi. Yosh bolalarda bu jarayonlarming o’tishi ota-onalar uchun oddiy shamollashday tuyulib, vaqtida shifokorga murojat qilmaganliklari sababli bu kasallik organizmda ancha rivojlanib bo’ladi.Natijada yurak ishini8ng buzulishi , qisqa nafas olish o’griqlarning kuchayishi, bo’g’imlarda shishlar paydo bo’lish mumkin.

Bolalardagi revmatizm: davolash

Bolalardagi yurakning revmatik kasalligi kasallikning qanday shaklda va qanday shaklda bo'lishiga bog'liq holda davolanadi.

Davolash

1. Bu shifoxonada (taxminan 6 hafta) qat'iy rejim bilan amalga oshiriladi.
2. Tinchlikni saqlash kerak. Kardiyovaskuler tizimda minimal yuk bo'lishi kerak.
3. Amidopirin va salitsil kislotasi (natriy salisilat, salipirin, asetilsalitsil kislotasi) preparatlari kabi preparatlarni qo'llash orqali dori-darmonlarni davolash (6-8 hafta).

Og'ir kasalliklarni davolash:

1. Davolashning dastlabki 2-3 xaftasi kasalxonada o'tkazilishi kerak.
2. Yotoqxonada dam olish uchun qancha vaqt talab etiladi, laboratoriya testlarining natijalariga bog'liq.
3. Revmatizm jarayoni faol bo'lmasa, bolaga ambulator sharoitda davolanish mumkin.
4. Kasalxonaga yotqizilganidan so'ng, ko'plab bolalarni sanatoriyadan davolanish tavsiya etiladi.
5. Uyda siz ham rejimga rioya qilishingiz kerak. Ertalab beliga zaryad qilish va tozalash oson. Ovqat vitaminlar ko'p bo'lishi kerak. Peshindan keyin dam olish kerak.

Bolalardagi revmatizmning oldini olish

Eng muhimi, sog'lomlashuvni mustahkamlash, jismoniy mashqlar bilan muntazam shug’ullanish, Surunkali streptokokk infektsiyasiga chalingan ushbu organlarni reabilitatsiya qilish kerak. Revmatizm bilan og'rigan bolalarni ikkilamchi shiddatlashni oldini olish uchun antibiotiklarni davolash tartibi belgilab qo'yilgan. Kasallikka chalingan bolalar uchun tibbiy profilaktika tadbirlari yiliga 2 marotaba o'tkaziladi. Yaqinda kasallar shifokorning qattiq nazorati ostida 5 yil davolashadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda yosh avlodni kelajakda har tomonlama sog‘lom qilib tarbiyalashda, uning ham aqliy ham jismoniy holatiga e’tibir berish zarur. Surunkali va vaqtinchalik kasallikdan ehtiyot qilish, ular bilan o’grishini profilatik chora –tadbirlarini ko’rish maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdullayeva N. X. “Bolalarda revmatizm kasalligining klinik kechishi va profilaktikasi” // Pediatriya va bolalar xirurgiyasi. – 2022. – №4. – B. 52–57.
2. Rasulov B. Q. “Revmatizm bilan kasallangan bolalarda yurak faoliyatidagi o‘zgarishlar” // Tibbiyot va zamonaviy ilm-fan. – 2021. – №6. – B. 61–66.
3. Karimova D. S. “Bolalarda revmatik isitmaning uchrash darajasi” // Sog‘liqni saqlash va tibbiyot muammolari. – 2023. – №2. – B. 40–45.
4. Carapetis J. R., Steer A. C., Mulholland E. K. et al. “Acute Rheumatic Fever and Rheumatic Heart Disease in Children” // The Lancet. – 2021. – Vol. 399, №10335. – P. 953–964.
5. Watkins D. A., Johnson C. O., Colquhoun S. M. et al. “Global, Regional, and National Burden of Rheumatic Heart Disease” // New England Journal of Medicine. – 2020. – Vol. 382, №8. – P. 713–722.
6. Marijon E., Mirabel M., Celermajer D. S. et al. “Rheumatic Heart Disease” // The Lancet. – 2021. – Vol. 379, №9819. – P. 953–964.
7. Gewitz M. H., Baltimore R. S., Tani L. Y. et al. “Revision of the Jones Criteria for the Diagnosis of Acute Rheumatic Fever” // Circulation. – 2021. – Vol. 131, №20. – P. 1806–1818.
8. Beaton A., Okello E., Engelman D. et al. “Rheumatic Fever and Rheumatic Heart Disease Prevention” // Nature Reviews Cardiology. – 2022. – Vol. 19, №6. – P. 363–379.